

ветствующего органа истребовать их. Тем самым государственный орган, его служащий вполне реально могут оказать гражданину помощь, помогут избежать физических и моральных издержек, которые практически всегда сопутствуют в так называемой “борьбе за справку”. Особенно это касается пожилых людей. Это важно еще и потому, что чем легче и бесконфликтней складываются взаимоотношения гражданина и государства, тем комфортней, защищенней чувствует себя индивид, и как следствие этого — неизбежно растут его законопослушность, уважение к государству и его органам.

Список литературы: 1. Корнуков В.М. Конституционные основы положения личности в уголовном судопроизводстве. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та., 1987. 2. Кудрявцев В.Н. Правовое поведение: норма и патология. - М.: Наука. 1982. 3. Мурадян Э.М. Социальное действие и резонанс судебного решения//Сов. государство и право. - 1983. - № 3. 4. Строгович М.С. Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности. - М.: Наука., 1984. 5. Уилшир А. Уголовный процесс. - М.: Госюриздат, 1947.

Л.П. Коваленко

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОХОРОНА — ОДНА З ОСНОВНИХ ФОРМ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРИРОДИ

Правова охорона природи забезпечується сукупністю правових норм. Природоохоронні правовідносини регулюються нормами цивільного, кримінального, земельного, водного, та інших галузей законодавства. Важлива роль належить адміністративно-правовим заходам охорони природи.

На Україні за останні роки багато зроблено щодо охорони природи. Усунення наявних недоліків і удосконалення засобів адміністративного впливу стосовно порушників природоохоронного законодавства сприяє вирішенню важливих питань, які нині турбують громадськість не тільки нашої країни.

Природоохоронне законодавство складають закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президії Верховної Ради України, укази Президента, нормативні акти місцевих рад народних депутатів, акти Кабінету Міністрів, міністерств, відомств, а також органів місцевої державної адміністрації та інші правові акти, що стосуються управління в галузі охорони природи.

Адміністративно-правові норми, спрямовані на охорону природи, закріплені в таких важливих правових актах, як Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від

26.06.91 р., Земельний кодекс України від 04.12.92 р., Закон України “Про охорону атмосферного повітря” від 16.10.92 р., Указ Президента “Про управління в сфері використання і охорони надр” від 30.04.92 р., Указ Президії Верховної Ради України “Про відповідальність за порушення вимог, спрямованих на поліпшення екологічного стану в Україні” від 19.01.90 р. та ін. Вони регулюють діяльність органів державного управління, визначають їх повноваження в галузі охорони природи. Адміністративно-правовими нормами керуються у своїй діяльності насамперед органи державного управління — центральні і місцеві органи загальної і спеціальної компетенції та інші державні органи, а також громадські органи й організації, що певною мірою здійснюють управління в галузі охорони природи.

Правові норми, що регулюють права та обов'язки, форми і методи роботи органів державного управління в галузі охорони природи входять, як правило, також до положень, статутів тощо, які затверджуються державними органами управління загальної компетенції.

Наведене дає можливість віднести до адміністративно-правових норм в галузі охорони природи: а) правові норми, що регулюють діяльність органів державного управління в галузі охорони природи; б) правові норми з адміністративно-правовими санкціями, що стосуються правопорушень у галузі охорони природи.

Таким чином, адміністративно-правову охорону природи можна визначити як систему правових та організаційних заходів, що здійснюється органами державного управління та іншими державними і громадськими органами і організаціями відповідно до приписів чинних адміністративно-правових норм.

Адміністративно-правова охорона природи здійснюється системою виконавчих органів загальної компетенції — Кабінетом Міністрів України, місцевими державними адміністраціями та спеціальними органами — Міністерством охорони навколишнього природного середовища і ядерної безпеки України, Міністерством лісового господарства, Міністерством сільського господарства і продовольства, Державним комітетом України по земельних ресурсах, Державним комітетом України по нагляду за охороною праці, Держрибгоспом, Держводгоспом, Держкомгідрометом України та ін. Останні діють через галузеві спеціалізовані органи охорони природи, зокрема, охорону рибних запасів провадить Міністерство рибного господарства України через Головне державне управління і басейнові інспекції, Міністерство охорони навколишнього природного середовища і ядерної безпеки України — через Державне управлін-

ня по охороні навколишнього природного середовища та районні інспекції і т.д.

Отже, адміністративно-правова охорона природи в Україні здійснюється досить значним колом спеціальних природоохоронних органів як загального, так і галузевого напрямків, наділених значними повноваженнями по забезпеченню раціонального використання, збереження, відтворення і розвитку природних ресурсів.

Здійснення адміністративно-правової охорони природи державними органами, які не є органами управління, полягає у застосуванні адміністративно-правових норм або контролі за їх здійсненням.

У межах своїх повноважень Кабінет Міністрів України розробляє і здійснює міри, пов'язані з охороною і науково обгрутованим раціональним використанням землі та її надр, водних ресурсів. Важливі функції в даній галузі належать місцевим державним адміністраціям, на яких покладається забезпечення господарської діяльності, пов'язаних з дотриманням вимог природоохоронного законодавства з тим, щоб кожне прийняте цими органами рішення враховувало довгочасні інтереси суспільства в збереженні і покращанні природного середовища.

Значні повноваження в сфері охорони природи належать і іншим державним органам та органам місцевого самоврядування. Так, природоохоронну функцію прокуратури можна охарактеризувати як нагляд за додержанням і виконанням законів у галузі охорони навколишнього природного середовища, природокористування й екологічної безпеки суспільства.

Для природоохоронного нагляду прокуратури характерні ті ж форми і методи, які притаманні прокуратурі в цілому — протест, порушення кримінальної справи, порушення адміністративного провадження про адміністративне правопорушення, пред'явлення позову про відшкодування шкоди, яка завдана екологічним правопорушенням та ін.

Природоохоронна функція прокуратури здійснюється двома традиційно відомими методами — адміністративним і економічним.

Протест, припис, подання, порушення адміністративного провадження про адміністративне правопорушення можна віднести до адміністративних методів. Пріоритетне значення в діяльності прокуратури мають імперативні приписи.

У 90-х роках з розвитком ринкових відносин в економіці набувають дедалі більшого значення економічні методи роботи органів прокуратури в боротьбі з екологічними правопорушеннями. До

цих методів належать дії прокурора по відшкодуванню шкоди, завданої навколишньому природному середовищу і здоров'ю населення, компенсації збитків природокористувачу тощо.

У механізмі державних органів, виконуючих функції охорони навколишнього природного середовища, особливе місце посідають суди. Його екологічні функції: а) відшкодування екологічної шкоди громадянам; б) відшкодування економічної шкоди майну громадян; в) розгляд негаторного позову; г) окремі ухвали.

Судовими органами зроблено чимало у практичному використанні законодавства про охорону природи. Але екологічна функція суду ще недостатня: немає методик розрахунку збитків, економічних і технічних можливостей виконувати ті екологічні вимоги, які пред'являються законодавством.

Адміністративно-правова, як і інші форми правової охорони природи, спрямована на забезпечення раціонального використання природних ресурсів, їх збереження, відтворення і розвиток, а також виявлення, вивчення й освоєння природних багатств. За своїм змістом вона в цілому збігається з формою правової охорони природи, але не тотожна їй, бо поза її межами залишається значне коло природоохоронних відносин, які регулюються цивільно-правовими, кримінально-правовими та іншими правовими нормами.

На жаль, адміністративне законодавство, що стосується охорони природи, ще недостатньо впорядковано. В окремих випадках воно застаріле і недосконале, значною мірою не систематизоване. Тому назріла необхідність його подальшої кодифікації та інкорпорації.

Отже, подальший розвиток адміністративно-правової охорони природи вимагає запровадження системи заходів: а) удосконалення адміністративного законодавства, в тому числі адміністративно-правових норм, що регулюють правовідносини в галузі охорони природи; б) більш чіткого визначення і розширення компетенції спеціальних природоохоронних органів, що здійснюють адміністративно-правову охорону природи; в) створення цілісної системи державних органів адміністративно-правової охорони природи загальної і спеціальної компетенції; г) більш повного і правильного використання державними органами управління своїх повноважень у галузі охорони природи; д) поліпшення форм і методів їх діяльності; е) розширення чіткого визначення компетенції органів місцевої державної адміністрації щодо цього питання.

Слід звернути увагу і на те, що існуючі природоохоронні органи, на жаль, не утворюють цілісної системи, оскільки галузеві

органи охорони природи практично не підпорядковані природоохоронному органу загальної компетенції.

Вимагають удосконалення такі заходи, як планування роботи природоохоронних інспекцій, комплектування їх юридично грамотними кадрами, правильна їх розстановка, контроль і перевірка виконання, облік роботи, належна постановка діловодства тощо, тобто ті елементи, які є визначальними умовами правильної і цілеспрямованої діяльності природоохоронних органів.

Список літератури: 1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 26.06.1991 р.//Відом. Верхов. Ради України. - 1991. - № 25.

В.Н. Крыжна

ПРЕДМЕТ ЛИЦЕНЗИОННОГО СОГЛАШЕНИЯ В СФЕРЕ ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Развитие научно-технической революции и становление рыночной экономики стремительно увеличивают значение научно-технических достижений в развитии материального производства и жизни общества. Основная масса знаний, накопленных человечеством, доступна для ознакомления и использования любым сведущим в этой области лицам. Однако определенная их часть выпадает из свободного обращения, поскольку монопольные права на них принадлежат конкретным субъектам. В связи с этим актуально исследовать специфику правового регулирования итогов творческой деятельности в патентном праве и возможность передачи на договорных началах прав на их использование.

Правовой формой реализации объектов промышленной собственности третьими лицами является выдача им лицензии на основании договора. Лицензия — это разрешение. Данное понятие известно не только патентному, но и другим отраслям права. Например, в административном праве оно используется для обозначения специального разрешения, выдаваемого уполномоченными государственными органами. Что касается патентного права, здесь лицензию может предоставлять владелец творческих разработок (изобретений, полезных моделей, промышленных образцов, товарных знаков) заинтересованным в их применении лицам.

По лицензионному договору патентообладатель (лицензиар) предоставляет другому лицу (лицензиату) право на использование